

Mi sem érthetünk egyet azzal, hogy a visszavont dokumentumok csak „a párt- és az állami szervek téves információi alapján” tartalmaznak helytelen kitételeket.

A CSEMADOK elnökének levelét szívesen közöljük, mert arra enged következtetni, hogy a CSEMADOK vezetősége, régi hagyományaihoz híven, leszámol minden szélsőséges nézettel. Ebben teljes mértékben számíthat az Új Szó támogatására.

Eltársi üdvözlettel:
LŐRINCZ GYULA,
az Új Szó főszerkesztője

Új Szó, 1969. szeptember 20. 2. p.

105

Stósz, 1969. október 5. Fábry Zoltán levele a Csemadok Központi Bizottságához, amelyben a Csemadok és az Új Szó vitája kapcsán aggodalmát fejezi ki a magyar kisebbség egységének megromlása miatt.

A CSEMADOK KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK

Betegen és aggodalommal szólok Hozzatok. Ne kívánja most tőlem senki, hogy mondanivalóm stiláris és szerkezeti szempontból tökéletes legyen. Napok, sőt hetek óta a CSEMADOK és az ÚJ SZÓ vitája az, mely nyugtalanít. Itt és innen egy belső viszálykodás magja két: összefogás helyett egymás elleni torzsalkodás. Miért kellett egy, a körülményekkel számoló reális megnyilatkozást alibikeressé degradálni?! Ennek és az ilyenfajta perlekedésnek – a CSEMADOK keretén belül – végeredményében a szlovákiai magyarság issza meg a levét: a CSEMADOK jelenti ma az összegező magyar fórumot.

Nekünk luxus a késhegyig menő vitatkozás, mert egymást és egymásban a magyar kisebbségnek is tartozó felelősséget – tehát jövőbeni sorsát – bunkózzuk le. Latra ezért minden szót és tettet: mennyiben használunk vagy ártunk vele önmagunknak, a szlovákiai magyar kisebbségnek?

A párt és a magyar kisebbség egymást erősítő ügye és viszonya jelenti ma az első napirendi pontot. És itt mindjárt – in medias res³⁷⁴ – ki kell jelentenünk: kisebbségünk sorsa, léte a jelen adottságok között a párt sorsával áll vagy bukik. Az ok világos és egyszerű: a pártnak és a magyar kisebbségnek egyformán a jobboldali szlovák sovinizmus felülkerekedése jelenti a legfőbb veszedelmet: a fasizálódás lehetőségét. Ne felejtjük el, mi volt 1968-ban, amikor a szlovák reakciós sovinizmus csak a magyarok kitelepítéséről tudott beszélni. A listákat már szorgalmasan gyártották: győzelmük a mi pusztulásunkat jelentette volna: szétszóródásunkat.

A szlovák sovinizsza áramlatok megfékezése a párt működésének az eredménye, és amit kisebbségi síkon elértünk, azt a párt segítségével értük el. De akkor ne essünk át

374 a dolgok közepébe vágva, kerülgetés nélkül.

a ló másik oldalára, és e szlovák sovinizmus elfojtása jogán és kötelességén ne tésésék egyenlítő jel a magyar kisebbség jogos elemi követeléseinek kapcsán, mondván, hogy ennek hangoztatása nacionalista csökevény. A mi ügyünk nem sovinizta vadhajítás, de elemi létkérdés: ember és emberség ügye, az élethez szükséges éltető levegő, az ózon, mely nem más, mint a magyar nyelv. Erről és nem másról van szó. Nem akarunk és nem is tudunk süketnémák maradni.

Jogaink és kötelességeink internacionalizmusunkból fakadnak. Nem is lehet más-képp. A marx-leninizmus törvénye e tekintetben megmásíthatatlan és értünk szól. A kisebbségi jogok rendezése a párt erkölcsi velejárója. Ha kisebbségi síkon a többség át-lépi: az internacionalizmus fizeti meg az árát. Internacionalista kötelességeit és jogait csak az a kisebbség tudja teljesíteni és gyakorolni, melynek jogait épp az internaciona-lizmus biztosítja és garantálja. Sérült és sértett kisebbségek könnyen megzavarhatják a közösség vegyi összetételét és hitelét. Szocialista közösséget csak megelégedett, egyforma jogú, egyformán megbecsült tagokkal lehet építeni és biztosítani.

Napirendi pontunk tétele világos és egyszerű: ha a magyar kisebbség potenciális elfojtója a szlovák sovinizmus, akkor jót és életet a jelenlegi helyzetben csak e fasizáló-dó sovinizmus fékezőjétől, a párttól várhatunk.

De most mi történik berkeinkben? A párt adta lehetőségek kihasználása helyett vi-szálykodások törnek ki sorainkban, melyek azzal fenyegetnek, hogy önmagunknak sike-rül épp a párt által biztosított és elért eredményeket felrobbantani, és így mi magunk le-szünk azok, akik a párt adta lehetőségeket illuzórikussá tesszük saját sorainkban.

Ezt az öngyilkosságot kell megakadályozni. Ez az utolsó alkalom, hogy kisebbségünk éljen a lehetőségekkel. Ha ezt elmulasztjuk, ha kicsinyes belső torzsalkodásokkal meg-zavarjuk, úgy semmi sem ment meg minket a pusztulástól. Párt- és állami segédlettel – ha még döcögőn is – szervezettséget, keretet biztosítanak nekünk, melyet csak ki kell tölteni tartalommal: önmagunk erejével. Ha e keret tartalom nélkülinek – tehát gerinc-telennek – bizonyul, akkor önmagától omlik össze. És akkor – elvégeztetett. De a fele-lősség emberek, párt, magyarok, jövő és történelem előtt a miénk!

Elsősorban csak annyi a miénk, amennyit mi magunk okosan és céltudatosan bizto-sítani tudunk magunknak. A párt adta keret huszonöt év folyamán a legnagyobb lehetősé-g. De ha ezt a lehetőséget magunk közti perlekedéssel gyengítjük, akkor a párt ezt kész tényként nyugtázza: ti magatok akartátok így, ti csináltátok, mi moshatjuk a keze-inket. És így nemcsak a szlovák sovinizmus jelenti a fő veszedelmet, de mi, kisebbsé-gi magyarok, akik maguk alatt vágják a fát. Pedig elsősorban és főképp tőlünk függ az itteni magyarság sorsa és jövője. Mi vagyunk felelősek a jelen és jövő előtt azért, hogy miként sáfárcodtunk a ránk bízott kincessel és lehetőséggel. Ne keressünk majd bűnba-kot ott, ahol mi magunk voltunk a bűnösök!

Legyünk internacionalizmusunkhoz és magyarságunkhoz egyformán hűek. Ötvenéves kisebbségi lét van a hátunk mögött. Kiérésünk, kiformalódásunk, célkitűzésünk egy szó-ban összegeződött: vox humana!³⁷⁵ Emberséggel, emberségesen élni. Ez a „szloven-szkói küldetés” fasizmus idején, a fasizmussal – tehát az embertelenségi maximummal – szemben szövegeződött. Önmagunk adta jelzőként használjuk, de ma már határokon túl is rácsodálkoznak. És ez a vox humana követeli meg tőlünk a szocialista humaniz-mus legfőbb törvényét: az emberséget.

375 emberi hang.

X

Bizalmatokból a CSEMADOK örökös díszelnöke lettem.³⁷⁶ Az „örökös” szó magához vonzza az „örökség” fogalmat. Én már nem sokáig leszek veletek, köztetek; arra kell gondolnom, mi lesz velem, mi jön utánam, mi lesz velünk, mi lesz veletek szlovákiai magyarok?! A folyamatosság az életünk és ennek nem szabad megszakadni. Veletek akarok lenni és maradni.

Életművem – a vox humana „stószí mértékét”, fenntartását, folyamatosságát – Rátok testálok, ahogy vagyonomat, materiális és szellemi hagyatékomat végrendeletileg is a CSEMADOK-ra hagytam.

Legyünk és maradjunk méltók egymáshoz: magyarságunkhoz, internacionalizmusunkhoz, a szocialista humanizmushoz, szlovákiai küldetésünkhöz: a vox humanához!

Š t ó s, 1969. október 5.

Fábry Zoltán

FKI, Csemadok irattára, KB-VII-1, géppel írt másolat

106

Pozsony, 1969. október 20. Jegyzőkönyv az SZNT Nemzetiségi Bizottságának üléséről, amely Dobos László beszámolóját követően határozatban állt ki amellett, hogy a politikai szervek minél előbb megtárgyalják a nemzetiségi törvények politikai irányelveinek tervezetét (részlet).

Z á p i s n i c a

zo schôdze Výboru SNR pre otázky národností dňa 20. X. 1969
v Bratislave, Októbrové nám. 12

[...] ³⁷⁷

5. K ďalším bodom programu, na návrh niektorých s. poslancov, predseda Výboru spojil problematiku do spoločného bodu pre ich náväznosť a požiadal s. ministra Dobosa³⁷⁸ o podanie správy a zdôvodnenie predložených návrhov, vypracovaných Radou pre národnosti pri vláde SSR.

S. minister uviedol, že sa jedná o náročnú a veľmi citlivú záležitosť, objasnil jej prípravu a hlavné politické zásady návrhu zákona o postavení národností v SSR.

376 Fábry Zoltánt a Csemadok 1949. március 5-i alakuló közgyűlése választotta meg a szervezet örökös díszelnökévé.

377 A kihagyott rész az 1970. évi költségvetéssel foglalkozik.

378 Az eredeti dokumentumban: Doboša. Dobos László tárca nélküli miniszterről van szó.